

Interventieschema lvb

bij de cirkel van gedragsverandering van Prochaska en DiClemente

- STAP 1** **Signaleren gebruik**
- STAP 2** **Welke fase van gedragsverandering?**
- STAP 3** **Wat zijn risico's van gebruik**
- STAP 4** **Wat zijn wensen van cliënt ten aanzien van gebruik**

EVALUATIE: **Fase van gedragsverandering**
Hulpvraag cliënt
Hulpvraag systeem
Noodzaak tot interventies

- STAP 5** **Indien van toepassing:**
interventies passend bij de fase van gedragsverandering

N.B.: Wees creatief in je behandeling / begeleiding. Gebruik pictogrammen, check of cliënt je echt begrepen heeft door het cliënt zelf nog eens te laten vertellen, neem hele kleine stapjes (nog kleiner dan anders) en bekrachtig alle zaken die goed gaan op een gemeente manier. Maak gebruik van al ontwikkeld materiaal voor LVB'ers zoals de folders 'Zonder flauwekul' van het Trimbos en de leefstijltraining LVB van Tactus en Aveleijn. In de praktijk blijkt nogmaals checken en het werken met beeldmateriaal passend. Oefen op meerdere plekken, blijf vooral niet op kantoor zitten praten. Dit is al snel te abstract. Maak gebruik van herhaling, herhaling, herhaling en nog eens herhaling. Telkens hetzelfde op net een andere manier. Afspraak zowel op papier als mondeling. Eventueel van te voren nog even bellen zorgt voor een lagere 'no-show'. Pas aan aan de belevingswereld van de cliënt.

Let op!!! **De indeling in de fasen van gedragsverandering is geen lineair proces. Mensen zijn altijd meer dan een 'vakje'. Cliënten kunnen tegelijkertijd kenmerken van meerdere fasen hebben. Bovendien kan de cliënt veranderen, en daardoor andere kenmerken krijgen.**

Dit schema kan een hulpmiddel zijn om te kijken welke interventies kunnen passen, gegeven bepaalde cliëntkenmerken. Uiteraard blijft het nodig de keuze af te stemmen op de situatie van de individuele cliënt.

Voorbeschouwing	Individuele interventies	Systeeminterventies
Weigeraar / meeloper	Oplossingsgerichte & Motiverende Interventies	Oplossingsgerichte & Motiverende Interventies
<ul style="list-style-type: none"> • Cliënt heeft in ogen van anderen een probleem • Cliënt ziet zelf geen probleem • Er is geen hulpvraag van cliënt • Anderen maken zich zorgen, hebben een probleem met cliënt, of vinden dat cliënt een probleem heeft 	<ul style="list-style-type: none"> • Stel eigen oordeel uit, sluit aan bij de percepties van cliënt • Gesprekstechnieken: luisteren, samenvatten, (semi) open vragen • Ga er van uit dat cliënt goede redenen heeft om te denken en handelen zoals hij doet • Investeer in positief contact: complimenteer elke minimale inzet ('goed dat je gekomen bent'), doe positieve karakterduidingen ('dat is heel eerlijk van je') en nodig uit tot verder gesprek • Geef waar gewenst objectieve neutrale informatie over middelengebruik • Houd contact • Intervenier op wat cliënt als probleem ervaart 	<ul style="list-style-type: none"> • Nadruk ligt op systeem! • Educatie systeem over middelen, functie van gebruik en technieken signaleren & bespreekbaar maken • Ondersteun systeem in volhouden en uitbreiden positief contact met cliënt • Vraag hulpverleners naar de uitzonderingen, naar situaties waarin het probleem er niet/minder was. Probeer meer van dit soort situaties te creëren • Ondersteun in motiverende bejegening van cliënt • Via systeem vergroten kennis en inzicht van cliënt • Lange termijn visie! • Structuur aanbieden: bed / bad / brood • Verveling tegen gaan
Overige interventies	Individueel	Systemisch
Inschakelen verslavingszorg?	<ul style="list-style-type: none"> • Hooguit oriënterend en psycho-educatief • Géén boeman- gesprekjes 	<ul style="list-style-type: none"> • Psycho-educatief • Ondersteunend • Consultatief
Is veiligheid cliënt of omgeving in geding vanwege gebruik en/of psychiatrische comorbiditeit?	<ul style="list-style-type: none"> • Is bescherming in andere woonsetting mogelijk, en aantrekkelijk te maken voor cliënt? • Overweeg criteria gedwongen opname 	<ul style="list-style-type: none"> • Bescherming overige cliënten door meer toezicht, educatie cliënten, vergroten weerbaarheid
Zijn er aanwijzingen voor lichamelijke consequenties van gebruik? Of is er sprake van medicijngebruik of andere ziekten?	<ul style="list-style-type: none"> • Consult AVG aanbieden: lichamelijke check + LAB • Affectief neutraal de cliënt helpen bij leggen van verband gezondheidstoestand en middelen gebruik • Zorg voor goede voeding, zo nodig aanvullende vitaminen 	
Zijn er strafbare feiten gepleegd (al dan niet in relatie middelengebruik)?		<ul style="list-style-type: none"> • Overweeg inschakeling justitiële ketenpartners

Overpeinzing	Individuele interventies	Systeeminterventies
twijfelaar	Oplossingsgerichte & Motiverende Interventies	Oplossingsgerichte & Motiverende Interventies
<ul style="list-style-type: none"> • Cliënt heeft in ogen van anderen een probleem • Cliënt ziet zelf nog geen probleem: heeft nog nauwelijks nagedacht over gebruik • Cliënt is weinig bekend met risico's van gebruik • Gebruik lijkt vooral samen te hangen met factoren als 'er bij horen', 'meedoen'. Cliënt ziet het wel gebruiken van het middel als sociale norm • Er is geen hulpvraag van cliënt • Anderen maken zich zorgen, hebben een probleem met cliënt, of vinden dat cliënt een probleem heeft • 	<ul style="list-style-type: none"> • Maak gebruik van middelen bespreekbaar • Gesprekstechnieken: luisteren, samenvatten, (semi) open vragen • Ga na welke kennis cliënt heeft van middelengebruik • Ga na welke opvattingen cliënt heeft over sociale normen rondom gebruik • Ga er van uit dat cliënt goede redenen heeft om te denken en handelen zoals hij doet • Vraag toestemming voor het geven van informatie over middelengebruik • Vergroot weerbaarheid, en vaardigheden als "nee" zeggen • Houd positief contact • Maak afspraken op vaste, voorspelbare tijdstippen 	<ul style="list-style-type: none"> • Zoek (met cliënt) naar middelen vrije activiteiten en een beschutte omgeving • Educatie systeem over middelen, functie van gebruik en technieken signaleren & bespreekbaar maken • Ondersteun systeem in volhouden en uitbreiden positief contact met cliënt • Ondersteun in motiverende bejegening van cliënt • Via systeem vergroten kennis en inzicht van cliënt • Verveling tegen gaan • Structuur aanbieden: bed / bad / brood
Overige interventies	Individueel	Systemisch
Inschakelen verslavingszorg?	<ul style="list-style-type: none"> • Hooguit oriënterend en psycho-educatief • Géén boeman- gesprekjes 	<ul style="list-style-type: none"> • Psycho-educatief • Ondersteunend • Consultatief
Is veiligheid cliënt of omgeving in geding vanwege gebruik en/of psychiatrische comorbiditeit?	<ul style="list-style-type: none"> • Is bescherming in andere woonsetting mogelijk, en aantrekkelijk te maken voor cliënt? • Probeer comorbiditeit aan te grijpen als extra reden te veranderen 	<ul style="list-style-type: none"> • Bescherming overige cliënten door meer toezicht, educatie cliënten, vergroten weerbaarheid
Zijn er aanwijzingen voor lichamelijke consequenties van gebruik? Of is er sprake van medicijngebruik of andere ziekten?	<ul style="list-style-type: none"> • Consult AVG aanbieden: lichamelijke check + LAB • Affectief neutraal de cliënt helpen bij leggen van verband gezondheidstoestand en middelen gebruik • Zorg voor goede voeding, zo nodig aanvullende vitaminen 	
Zijn er strafbare feiten gepleegd (al dan niet in relatie middelengebruik)?		<ul style="list-style-type: none"> • Overweeg inschakeling justitiële ketenpartners

Overpeinzing	Individuele interventies	Systeeminterventies
twijfelaar	Oplossingsgerichte & Motiverende Interventies	Oplossingsgerichte & Motiverende Interventies
<ul style="list-style-type: none"> • Cliënt heeft wisselend lijdensdruk • Klachten worden niet altijd in verband gebracht met middelen • Cliënt ziet zichzelf niet altijd als onderdeel van het probleem of oplossing • Er is vaak een hulpvraag, niet altijd op het gebied van middelengebruik • “Anderen moeten veranderen” of “k vind t wel goed zo” • Beperkt of wisselend motivatie voor verandering 	<ul style="list-style-type: none"> • Ga niet in discussie • Geef objectieve informatie over (gevolgen van) middelen • Gebruik doorvragen, concretiseren, reflecteren en heretiketteren • Help cliënt ombuigen van zijn probleem met anderen, naar eigen hulpvraag • Vraag naar doelen en uitzonderingen • Observatietaak: wat gaat er goed? • Complimenteer voor het leggen van goede verbanden en pogingen hiertoe • Onderzoek de positieve toekomst • Empowerment: Als de ander dan niet verandert, wat kan jij dan doen? 	<ul style="list-style-type: none"> • Zie onder voorbeschouwing • Daarnaast: • Inschakelen systeem bij observatieopdrachten van cliënt • Onderhandelen met cliënt en systeem: wie gaat wat doen om situatie vlot te trekken? • Aanbieden van activiteiten om verveling tegen te gaan.
Overige interventies	Individueel	Systemisch
Inschakelen verslavingszorg?	<ul style="list-style-type: none"> • Psycho-educatief 	<ul style="list-style-type: none"> • Psycho-educatief • Ondersteunend • Consultatief
Is veiligheid cliënt of omgeving in geding vanwege gebruik en/of psychiatrische comorbiditeit?	<ul style="list-style-type: none"> • zie onder Voorbeschouwing • Gebruik comorbide problemen als ingang gebruik en behandeling te bespreken. 	<ul style="list-style-type: none"> • Bescherming overige cliënten door meer toezicht, educatie cliënten, vergroten weerbaarheid
Zijn er aanwijzingen voor lichamelijke consequenties van gebruik? Of is er sprake van medicijngebruik of andere ziekten?	<ul style="list-style-type: none"> • zie onder weigeraar/meeloper • Neem klachten van cliënt serieus, zucht mee met lijdensdruk en opper relatie met middelengebruik 	
Zijn er strafbare feiten gepleegd (al dan niet in relatie tot middelengebruik)?	<ul style="list-style-type: none"> • Erken de lastige positie van cliënt, en benoem hoe vervelend het voor hem is dat er misschien óók nog juridische consequenties zijn • Biedt steun en meedenken aan om cliënt te helpen gedrag te veranderen 	<ul style="list-style-type: none"> • zie onder Voobeschouwing

Beslissing	Individuele interventies	Systeeminterventies
hulpzoeker	Oplossingsgerichte & Motiverende Interventies	Oplossingsgerichte & Motiverende Interventies
<ul style="list-style-type: none"> • Cliënt ziet zich als deel van het probleem en/of de oplossing • Er is lijdendruk • Er is een eigen hulpvraag 	<ul style="list-style-type: none"> • Vraag naar doelen en uitzonderingen • Wees alert op te hoge doelstellingen • Help van twijfel een definitieve keuze te maken • Wees alert op sociaal wenselijke antwoorden (dan is het een voorbeschouwer / overpeinzer!) • Concretiseer in 't hier en nu • Bespreek wat nodig is voor verminderen/stoppen van gebruik, wie daarin betrokken moet worden. Wat doet het systeem, wat doet cliënt? • Maak een actieplan en risicoanalyse 	<ul style="list-style-type: none"> • zie onder Voorbeschouwing, Overpeinzing. • Bespreek wat nodig is voor verminderen/stoppen van gebruik, wie betrokken moet worden. Wat doet het systeem, wat doet cliënt? • Afspraken over beloningssysteem, ondersteun systeem in het positief benaderen
Overige interventies	Individueel	Systemisch
Inschakelen verslavingszorg?	<ul style="list-style-type: none"> • Psycho-educatief én veranderingsgericht • Ambulant traject met ondersteuning LVB sector • Zo nodig detox opname in zetten 	<ul style="list-style-type: none"> • Psycho-educatief • Ondersteunend • Consultatief • Opzetten samenwerking in behandeling
Is veiligheid cliënt of omgeving in geding vanwege gebruik en/of psychiatrische comorbiditeit?	<ul style="list-style-type: none"> • Help cliënt op dit vlak hulpvragen te stellen • Waar eigen coping te kort schiet: samen afspraken maken over interventies 	<ul style="list-style-type: none"> • Bescherming overige cliënten door meer toezicht, educatie cliënten, vergroten weerbaarheid
Zijn er aanwijzingen voor lichamelijke consequenties van gebruik? Of is er sprake van medicijngebruik of andere ziekten?	<ul style="list-style-type: none"> • Help cliënt op dit vlak hulpvragen te stellen • Betrek cliënt het beleid • Overweeg detox opname 	
Zijn er strafbare feiten gepleegd (al dan niet in relatie tot middelengebruik)?	<ul style="list-style-type: none"> • Help cliënt op dit vlak hulpvragen te stellen 	<ul style="list-style-type: none"> • zie onder Voorbeschouwing / Overpeinzing

Actieve verandering	Individuele interventies	Systeeminterventies
hulpzoeker	Oplossingsgerichte & Motiverende Interventies	Oplossingsgerichte & Motiverende Interventies
<ul style="list-style-type: none"> • Cliënt ziet zich als deel van het probleem en/of de oplossing • Er is lijdendruk • Er is een eigen hulpvraag 	<ul style="list-style-type: none"> • Vraag naar doelen en uitzonderingen • Wees alert op te hoge doelstellingen • Help van twijfel een definitieve keuze te maken • Concretiseer in 't hier en nu • Voor plan verminderen/stoppen van gebruik samen uit. • Observatietaken • Gedragstaken • Maak een actieplan en risicoanalyse • Voorkom verveling en loze tijd: aandacht voor daginvulling en vrije tijd • Hand-in-hand met cliënt interveniëren 	<ul style="list-style-type: none"> • zie onder Voorbeschouwing / Overpeinzing • Inschakelen systeem bij observatieopdrachten en gedragstaken van cliënt • Bespreek wat nodig is voor verminderen/stoppen van gebruik, wie betrokken moet worden. Wat doet het systeem, wat doet cliënt? • Afspraken over beloningssysteem, ondersteun systeem in het positief blijven benaderen • Help systeem herinneren: ook na stoppen of minderen is ondersteuning en aanmoediging nodig • Afspraken over noodplan en acties bij terugval • Ondersteun systeem in signaleren en aanpakken 'lege' momenten
Overige interventies	Individueel	Systemisch
Inschakelen verslavingszorg?	<ul style="list-style-type: none"> • Psycho-educatief én veranderingsgericht • Ambulant traject met ondersteuning LVB sector • Zo nodig detox opname 	<ul style="list-style-type: none"> • Psycho-educatief • Ondersteunend • Consultatief • Samenwerking in behandeling
Is veiligheid cliënt of omgeving in geding vanwege gebruik en/of psychiatrische comorbiditeit?	<ul style="list-style-type: none"> • Help cliënt op dit vlak hulpvragen te stellen • Betrek cliënt in te voeren beleid, waar mogelijk eigen vaardigheden ondersteunen • Waar eigen coping te kort schiet: samen afspraken maken over interventies 	<ul style="list-style-type: none"> • Bescherming overige cliënten door meer toezicht, educatie cliënten, vergroten weerbaarheid
Zijn er aanwijzingen voor lichamelijke consequenties van gebruik? Of is er sprake van medicijngebruik of andere ziekten?	<ul style="list-style-type: none"> • Help cliënt op dit vlak hulpvragen te stellen • Betrek cliënt bij het beleid • Overweeg detox opname 	
Zijn er strafbare feiten gepleegd (al dan niet in relatie tot middelengebruik)?	<ul style="list-style-type: none"> • Help cliënt op dit vlak hulpvragen te stellen • Betrek cliënt in te voeren beleid 	<ul style="list-style-type: none"> • zie onder Voorbeschouwing / Overpeinzing

Consolidatie vasthouder	Individuele interventies	Systeeminterventies
<ul style="list-style-type: none"> • Cliënt ziet zich als deel van de oplossing • Er is een eigen hulpvraag • Verandering is ingezet en bekrachtigd • Ondersteuning nog wel nodig! • Contact afbouwen bij voldoende consolidatie 	Oplossingsgerichte & Motiverende Interventies <ul style="list-style-type: none"> • Wees alert op te hoge doelstellingen • Concretiseer in 't hier en nu • Bespreek wat nodig is om zo door te gaan, wie daarin betrokken moet worden. Wat doet het systeem, wat doet cliënt? Maar richt hier niet te veel aandacht op! (demoralisatie voorkomen) • Observatietaken • Gedragstaken • Hou het actieplan en de risicoanalyse up-to-date • Voorkom verveling en loze tijd: aandacht voor daginvulling en vrije tijd • Vermijd valkuilen 	Oplossingsgerichte & Motiverende Interventies <ul style="list-style-type: none"> • Inschakelen systeem bij observatieopdrachten en gedragstaken van cliënt • Afspraken over beloningssysteem, ondersteun systeem in het positief blijven benaderen • Help systeem herinneren: ook na stoppen of minderen is ondersteuning en aanmoediging nodig • Afspraken over noodplan en acties bij terugval • Ondersteun systeem in signaleren en aanpakken 'lege' momenten
Overige interventies	Individueel	Systemisch
Inschakelen verslavingszorg?	<ul style="list-style-type: none"> • Psycho-educatief én bekrachtiginggericht • Ambulant traject met ondersteuning LVB sector • Contact eventueel afbouwen 	<ul style="list-style-type: none"> • Psycho-educatief • Ondersteunend • Consultatief • Samenwerking in behandeling, warme overdracht
Is veiligheid cliënt of omgeving in geding vanwege gebruik en/of psychiatrische comorbiditeit?	<ul style="list-style-type: none"> • Help cliënt op dit vlak hulpvragen te stellen • Betrek cliënt in te voeren beleid, waar mogelijk eigen vaardigheden ondersteunen • Waar eigen coping te kort schiet: samen afspraken maken over interventies 	<ul style="list-style-type: none"> • Bescherming overige cliënten door meer toezicht, educatie cliënten, vergroten weerbaarheid
Zijn er aanwijzingen voor lichamelijke consequenties van gebruik? Of is er sprake van medicijngebruik of andere ziekten?	<ul style="list-style-type: none"> • Help cliënt op dit vlak hulpvragen te stellen • Betrek cliënt het beleid • Overweeg (detox) opname 	
Zijn er strafbare feiten gepleegd (al dan niet in relatie tot middelengebruik)?	<ul style="list-style-type: none"> • Help cliënt op dit vlak hulpvragen te stellen • Betrek cliënt in te voeren beleid 	<ul style="list-style-type: none"> • zie onder voorbeschuwing

Terugval terugvaller	Individuele interventies	Systeeminterventies
	Oplossingsgerichte & Motiverende Interventies	Oplossingsgerichte & Motiverende Interventies
<ul style="list-style-type: none"> • Structurele terugval in oud gedrags- / gebruikspatroon. • Cliënt kan naar voorbeschouwing, overpeinzing en beslissingsfase gaan. 	<ul style="list-style-type: none"> • Bespreek wat nodig is om de schouders er weer onder te zetten, wie daarin betrokken moet worden. Wat doet het systeem, wat doet cliënt? • Observatietaken • Gedragstaken • Maak een actieplan • Voorkom complete demoralisatie 	<ul style="list-style-type: none"> • zie onder voorbeschouwing • Inschakelen systeem bij schouders er onder • Bespreek wat nodig is voor schouders er onder, wie betrokken moet worden. Wat doet het systeem, wat doet cliënt? • Ondersteun systeem in het positief blijven benaderen ondanks terugval en eventuele teleurstelling • Help systeem herinneren: juist nu is ondersteuning en aanmoediging nodig, samen pakken we het weer op! • Afspraken over noodplan en acties bij terugval inzetten • Hand-in-hand begeleiding en ondersteuning
Overige interventies	Individueel	Systemisch
Inschakelen verslavingszorg?	<ul style="list-style-type: none"> • Psycho-educatief én veranderingsgericht • Zo nodig detox opname 	<ul style="list-style-type: none"> • Psycho-educatief • Ondersteunend • Samenwerking in behandeling
Is veiligheid cliënt of omgeving in geding vanwege gebruik en/of psychiatrische comorbiditeit?	<ul style="list-style-type: none"> • Betrek cliënt in te voeren beleid • Waar eigen coping te kort schiet: samen afspraken maken over interventies 	<ul style="list-style-type: none"> • Bescherming overige cliënten door meer toezicht, educatie cliënten, vergroten weerbaarheid
Zijn er aanwijzingen voor lichamelijke consequenties van gebruik? Of is er sprake van medicijngebruik of andere ziekten?	<ul style="list-style-type: none"> • Help cliënt op dit vlak hulpvragen te stellen • Betrek cliënt bij het beleid • Overweeg detox opname 	
Zijn er strafbare feiten gepleegd (al dan niet in relatie tot middelengebruik)?	<ul style="list-style-type: none"> • Help cliënt op dit vlak hulpvragen te stellen • Betrek cliënt in te voeren beleid 	<ul style="list-style-type: none"> • zie onder Voorbeschouwing / Overpeinzing